

Hein, mis ei kõlba süüa ega müüa

Aive Sarjas

14. september 2010 15:46

Igal suvel tehakse Eesti rannaniitudel keskkonnatoetuste abiga sadu heinarulle. Osa neist jääb mitmeks aastaks põldudele mädanema — neid ei vajata ei loomasöödaks ega ahjukütteks.

Foto: Sven Arbet

Hooldamatuse tõttu on puisniitude pindala viimase 70 aasta jooksul vähenenud ligi sada korda.

Praegu hinnatakse pärand- ehk poollooduslike koosluste — puisniitude, puiskarjamaade, rannaniitude, lamminiitude, soostunud ja sooniitude, loopealsete, kadastike, nõmmede ja aruniitude — kogupindalaks Eestis 100 000 ha. Umbes pool sellest on kõrge loodusväärtusega.

Toetus loodust ei päästa

Sõjajärgset olukorda ehk pärandkoosluste liigilist ja maastikulist mitmekesisust ning ka korrastatud maastikupilti püütakse taastada toetuste abil. Hoolimata rahalisest präänikust, pole silmipimestavat edu saavutatud.

“Toetuse eemärk on kunagise olukorra taastamine,” selgitab põllumajandusministeeriumi keskkonnabüroo peaspetsialist Eike Lepmets. Ministeerium loodab, et aastaks 2013 hooldatakse poollooduslike kooslusi umbes 35 000 hektaril.

Samas pole selge, miks nüüd tohib poollooduslikul kooslusel heina niitma hakata alles juuli keskpaigas, kui hein juba vanaks läinud. Kunagi alustati heinateoga samadel karjamaadel juba jaanipäevast.

Määrus, mis reguleerib poollooduslike koosluste toetuse saamise nõudeid, kehtestab palju piiranguid.

Heina ei tohi niitma hakata enne 15. juulit, Soomaal ja Matsalus on lubatud niitmisega alustada viis päeva varem. Niita tuleb keskelt-lahku- või servast-serva-meetodil, et jätta rohumaal elavatele lindudele ja pisiloomadele põgenemise võimalus.

Rohukamarat hävitada ja taimkatet hekseldada ei tohi. Kui ebasoodsate loodusolude korral keskkonnaameti loal siiski hekseldatakse, tuleb arvestada, et PRIA nudib toetuse väiksemaks, sest kulud maa-ala hooldamiseks on olnud väiksemad. Karjatatavatele loomadele täiendsööda andmine poollooduslikul kooslusel on keelatud. Puisniit tuleb enne niita, kui loomad sööma võib lasta.

Parim kombinatsioon pärand- maastike hooldamiseks oleks karjatamine ja niitmine, nii nagu vanasti. Aga maal pole enam piisavalt kariloomi. Kaasaegsed masinad, millega kultuurmaastikel niitmistõid tehakse, ei sobi poollooduslike rohumaade niitmiseks. Niidavad liiga kõrgelt ning on pagana rasked.

Loomadele poollooduslikul kooslusel lisaööta anda ei tohi. Jõusööt, olgugi et pelgalt pihutäis päevas, on aga peamine, mis loomad inimese juurde meelitab. Vastasel juhul hakkab loom inimest kartma ega lase endale ka vajaduse korral ligi.

Iseäranis ruttu metsistuvad ja hakkavad inimest pelgama lambad. “Lähevad rinnuni vette ja külmetavad. Ei tule enne välja, kui inimene on läinud,” kirjeldab üht aastatetagust laiul lammaste karjatamise kogemust keskkonnaameti Hiiu–Lääne–Saare regiooni juhataja Kaja Lotman.

Vana heina ei taha keegi

Peamine mure, mis poollooduslike koosluste hooldajaid vaevab, on see, kuhu panna tehtud hein.

Kuna heinateoga tohib alustada alles siis, kui rohttaimed suure osa oma toiteväärtusest kaotanud, ei sobi

see loomasöödaks. Või kui, siis vaid parimad palad ning pelgalt maalambale ja eesti tõugu hobusele, kelle organism sajandite vältel kesise ninaesisega kohanenud.

Hilissuvel on ka vihmased päevad, mil heina teha ei saa, sagedasemad ja heingi kuivab kauem.

“Liiga hilja alustades ja iga vihma järel päevade viisi kuiva oodates tuleb enne lumi maha, kui hein kokku saab. Ja need loomad, kes on seda poolkõdunenud kulu nõus sööma, ei ela Eestis,” ütles mõni nädal tagasi Saaremaal puisniite hooldav Jüri Koppel ajalehele Saarte Hääl.

Abi polnud sellest, et juuli lõpust septembrini töötas Alam-Pedja looduskaitseala lähistel Altnurga külas paigutatud kombiseade Sinine Konrad, millega toodeti poollooduslikel rohumaadel tehtud silost biogaasi ja tahket kütust.

Kuigi ka Läänemaal Lihulas vuhib sooja toota katlamaja, mis kasutab kütusena rohtset biomassi, pole poollooduslikelt kooslustelt tehtavale heinale turgu.

Sinine Konrad, mis tarbis päevas vaid pool palli silo, sõitis tagasi Saksamaale. Lihula katlamaja vajab kütteks pelgalt 10% Matsalu rahvuspargi territooriumilt tehtavast heinast.

“Puisniite jääb praeguste hooldusmahtude püsimisel ja heinale uue kasutuse mitteleidmisel pikemas perspektiivis alles ilmselt 6–8 korda vähem, kui meil neid praegu on. Ei ole põhjust arvata, et muutused jätavad puutumata elustiku, mis neid kooslusi asustab,” kirjutas aprillis Eesti Maaülikooli ajalehes EMÜ põllumajandus- ja keskkonnainstituudi vanemteadur Marek Sammul.

Elurikkuse hoidmise tarkust on teadlase sõnul tarvis veel juurde koguda. Seni aga seisavad riigieelarvest maksumaksja rahaga kinni makstud heinarullid virnades ja mädanevad.

See leht on trükitud Maaleht internetiväravast
Aadress <http://www.maaleht.ee/archive/article.php?id=33150239>